

ללא הרף

במקום אחד הועלו כמה הסתייגויות חריפות כלפי השטפון של כתובים אוטוביוגרפיים בעת האחרונה; ספרות האוטוביוגרפיה תור ארה כמערכת מיותרת בחיי הספרות וההיסטוריוגרפיה שלנו, הן מנקודת-מבט עקרונית (היסטוריונים מקצועיים ישכילו להגיע אל חומר עדויות רלבנטי בלי להיזקק לתיווך הסובייקטיבי של בעל אוטוביוגרפיה) והן מנקודת-מבט מעשית (בדרך-כלל יש צורך בתמיכה כספית ציבורית המוענקת להוצאת-הספרים והרי זה ביזבוז של כספי-ציבור שמוטב היה להפנותם לעידודה של ספרות יפה, למשל).

כותב הדברים האלה רחוק מגישה זו. בכמות הגדולה של אוטוביוגרפיות, מהן מעניינות ומאלפות ומהן שיגרתיות ויובשניות, רואה אני ביטוי מובהק למצב רוחני נתון בחברה הישראלית, לחילופי-דורות בעלי-משמעות, תוך שהדור היורד מבקש באמצעים שונים להנציח את חלקו ביצירתה של היסטוריה ולהנחיל לדורות שאחריו את הפרספקטיבה ההיסטורית שלו. לכן גם אין לחפש בכל האוטוביוגרפיות עדויות חדשות או "פרשיות נעלמות", ניתוחים וחישובים ברשות-היחיד כברשות-הרבים, ומכל-שכן חוויות ספרותיות. האוטוביוגרפיות המגיעות אל שולחננו בתכיפות מרובה (רובן בהוצאת "תרבות וחינוך", פרי עטם של ראשי תנועת-העבודה הארצישראלית ועסקניה מן השורה הראשונה והשניה) הן אפוא אחד הביטויים המהוירים והשרשיים ביותר של התרבות הישראלית בשנות-מעבר אלו. מסתכם ומתמצה בהן כעין מעבר מ"מדינה-בדרך" ל"מדינה" ממש.

ברל רפטור כתב "אוטוביוגרפיה ציבורית". על האיש—ברל רפטור—יש כאן מעט מאד, אם להוציא מכלל חשבון את ימי הבחירות. יכול גם מישוהו לומר כי קורא שסיים את

שני כרכי האוטוביוגרפיה עדיין לא יידע להשיב על שאלה אחת פשוטה: האם היה ברל רפטור נשוי? כל תכונות היחס הפורייטאני לחיי אדם והדחקת העצמיות, המופיעות בתדירות כה רבה, אם גם בדרגות-הדגשה שונות, באוטוביוגרפיות ציוניות וארצישראליות, נמצאות גם כאן. אבל האמת היא כי ביחס לברל רפטור אין שאלות אלו מעוררות אותה סקרנות המתבקשת מאליה ביחס לאישים כהרצל, וייצמן, בן-גוריון ואחרים. בקריאת האוטוביוגרפיה של רפטור מורגשת מאד ידו של העורך, אהרן מאירי ביץ, שלא היה מעתיק או רושם סתם—יד שניה מתווכת כאן בין ברל רפטור האיש והעסקן לבין הקורא, והתוצאה היא סיפור יבש, תמציתי מאד, שעניינו נובע רק מן המאורעות והתהליכים שרפטור בהם היה שותף בכיר או משני ולא מברל רפטור עצמו.

שתי שאלות מתעוררות בעת קריאתה של האוטוביוגרפיה: האחת, מה היה סוד כוחן של מפלגות-הפועלים הארצישראליות, שמי תוך תקופה של מצוקה ומשבר כלכלי וחברתי חמור ביותר קמו ככוח פוליטי, חברתי וכלכלי מגובש בחברה ה"יישובית" ובתנועה הציונית העולמית? השניה, מה היה סוד כוחם של היחידים המאורגנים במפלגות אלו להחזיק מעמד באופן אישי בתנאי מצוקה חמרית ונפשית קשה ולהתגבר? ואם תרצו, יש גם שאלה שלישית: מה התמורה ששילמו מפלגות-הפועלים במעבר ממיעוט נתון במצוקה לכוח מאורגן ושליט. ברל רפטור תשובה יש בפיו על השאלה השלישית דווקא, ועליה הוא עונה במישרים. לדעת רפיטור, המחזיק עד היום בגישה אנאכרוניסטית משלו, הוויתור על "המשכורת המשפחתית" הוא הסיבה לניתוק הביורוקרטיה ההסתדרותית מהמוני הפועלים ולדיפרנציאציה הסוציו-כלכלית בחברה הישראלית, להפיכת חברה חלוצית לחברת-שפע ריבודית ומיורט פורים חברתיים. תיאורו מהימן למדי, וכנגד זאת התשובות רופפות מאד—כאמור, אנאכרוניסטיות. במיטבן הן מגלמות נוסף טאלגיה תמימה. משך כל הספר, בלי שיהיה

* ברל רפטור: ללא הרף / מעשים ומאבקים (רשם: אהרן מאירוביץ); הוצאת הקיבוץ המאוחד, 1973; שני כרכים (349+406 עמ').

דה. אנשי השורה השניה, שרבים מהם נמנים עם כותבי האוטוביוגרפיות בתקופה האחרונה (יצחק עילם, זליג לבון, אהרן בקר, עקיבא גוברין ואחרים, אם למנות מעטים בלבד מן השורה הארוכה פייכמה) היו למעשה אלה ש"הכינו" את בסיס העצמה הפוליטית בפעילותם המשקית והחברתית, במרץ עשייתם העסקנית שהעלתה הרבה מאד פירות בדמות נכסים של ממש. אם לשאלה השלישית יש לרפטור תשובה ברורה משלו הרי התשובות לשאלות האחרות הן בלתי מודעות, הן מופקות על-ידי הקורא מתוך תיאור חלקו האישי של רפטור במאורעות המרכזיים של תנועת העבודה בארץ-ישראל ובכמה מן המחלוקות הגדולות שהסעירו אותה. ההיסטוריון המקצועי ימצא כאן רק מעט מאוד "גילויים"; בעיקרו של דבר ימצא כאן עדות נוספת על מה שידוע כבר, ועדות אישית כזאת היא המעלה את ההיסטוריה ממרומי הניתוח האנליטי ומעמקי התעודות הגנוזות, הפרטיכלים, הסיכומים וכד' אל המישור הרחב שבתווך: החוויה ההיסטורית הקיבוצית.

ב. ט.

מחברו ער לכך, מתבלט תהליך יסודי, גם הכרחי, שמתעצם במפלגות הפועלים הארצי-ישראליות מאז שנות ה-20 הראשונות: תהליך של יצירת עלית פוליטית ופקידותית של עסקנים, שפרשו ממלאכת-כפיים אחרי שעסקו בה תקופת-מה ועברו אל הפוליטיקה, העסקנות והניהול, ולעומתם שכבה רחבה מאד, אלמונית כמעט, של אותם שנשארו כל ימיהם "חלוצים" ממש, עובדים מן השורה, הבסיס הרחב של הפיראמידה החברתית. כלפיהם רפטור מגלה הערכה אמיתית, כנה, והם מתוארים אצלו כגיבורים האלמונים האמיתיים של ההיסטוריה הארצי-ישראלית, אך מעליהם מתנשאות דמויות המנהיגים, מעצבי ההיסטוריה ומכווניה. הפער ביניהם גדל והולך משנה לשנה. הסיפורים על מיפגשים אישיים אינטימיים, על זיקה בלתי-אמצעית בין מנהיג פוליטי לחברי השורה, אינם מקר-הים תחושה זאת, שהרי גם מגע בלתי-אמצעי הזה מתמסס והולך בהדרגה.

ברל רפטור מצטייר כאן כ"עסקן טיפוסי", ובהגדרה זו אין כוונתי שלילית כל-עיקר, כשם שאינה כזאת בהגדירי את רפטור כאיש "השורה השניה" של מנהיגות תנועת-העבו-

חסכון למשק המדינה

פירוש

חסכון לכל אזרח ואזרח

דגון
DAGON
חיפה

